

Reševanje v najvišjih gorah sveta

✍ Iztok Tomazin

V Brixnu na Južnem Tirolskem je od 30. oktobra do 7. novembra 2010 potekal gorski festival International Mountain Summit (Mednarodni gorski vrh), ki velja za enega najodmevnejših, najbolj obiskanih in vsebinsko bogatih z gorami povezanih dogodkov na svetu. Na njem so sodelovali številni alpinisti in plezalci, tako aktualni kot tisti, ki so ustvarjali zgodovino, poleg njih pa številni vodilni svetovni strokovnjaki s področij, ki so na različne načine povezana z gorami, npr. gorski reševalci in zdravniki, novinarji in kulturniki.

Udeleženci okrogle mize, Iztok Tomazin je na skrajni levi

S filmi in predavanji so se predstavili nekateri najvidnejši plezalci in alpinisti, od Reinholda Messnerja, Jerryja Moffata, Chrisztofa Wielickega, Hansa Kammerlanderja, Kurta Diembergerja do Simona Mora, Denisa Urubka, Steva Housa, Nives Meroi in drugih. V okviru festivala so potekali tudi štirje celodnevni kongresi. Prvi z naslovom Pravica tvegati je bil posvečen pravicam, svoboščinam in omejitvam pri športih in drugih z gorami povezanih dejavnostih. Na drugem so razpravljali o sodobnih oblikah turizma v gorah s poudarkom na trajnostnem razvoju, sonaravnosti, varovanju okolja, možnostih lokalnih prebivalcev, razvoju manj razvitih področij ipd. Tretji je bil posvečen Dolomitom, ki jih je UNESCO nedavno proglasil za del svetovne naravne dediščine.

Zadnji kongres je bil v celoti posvečen posebni, medijsko in strokovno vse bolj izpostavljeni temi – gorskemu reševanju v najvišjih gorah sveta. Nanj sem bil povabljen kot predavatelj in udeleženec za ključne okrogle mize. V uvodu sta nekdanji predsednik medicinske komisije IKAR (IKAR MEDCOM) dr. Hermann Brugger in nekdanji predsednik IKAR Toni Grab predstavila nekatere dileme in izzive ob nesrečah v najvišjih gorah. Argentinec dr. Ramon Chioconci je opisal primer reševanja na Everestu s poudarkom na brezbriznosti večine prisotnih članov drugih odprav, ki so se mimo ponesrečenja vzpenjali proti vrhu ali pa so sestopali, ne da bi pokazali vsaj pripravljenost pomagati ključnim reševalcem. Vodilni italijanski himalajec Simone Moro je pripovedoval o svoji pomoči ponesrečenemu angleškemu

alpinistu na Lotseju in predstavil lastnika helikopterske družbe Fish Tail, ki je trenutno gonilna sila razvoja helikopterskega reševanja v nepalski Himalaji.

Reševalec letalec Bruno Jelk in pilot Gerold Biner, ki je tudi aktualni predsednik IKAR, sta opisala zadnjo sezono reševanja s helikopterjem v nepalski Himalaji. Švicarji iz Air Zermatta so na tem področju naredili izjemen korak naprej, opravili nekaj izredno zahtevnih reševanj z višin med šest in sedem tisoč metri ter zanesljive smrti rešili več alpinistov, predvsem pa dokazali, da je možno helikoptersko reševanje tudi s teh višin. Med drugim sta prikazala tudi reševanje našega Tomaža Humarja, ki je žal podlegel poškodbam pred prihodom reševalnega helikopterja. Predsednik letalske komisije IKAR Patrick Fauchere je nazorno predstavil možnosti in predvsem omejitve helikopterjev na velikih višinah. Pakistanec Nazir Sabir je razmišljal o možnostih organiziranega reševanja v Karakorumu, ki so za zdaj skromne. Helikoptersko reševanje je v pristojnosti vojske, ki je zelo rigidna. Uspešno reševanje Humarja v steni Nanga Parbata je bilo plod zelo številnih ugodnih, celo izjemnih okoliščin, tja do političnega pritiska in želje po afirmaciji. Nepalec dr. Buda Basnyat, sicer predsednik medicinske komisije UIAA, je govoril o svojem videnju "verige preživetja" ob nesrečah v Himalaji: veriga je močna samo toliko kot njen najšibkejši člen, šibkih členov pa je v Himalaji seveda veliko. Dr. Raimund Margreiter je opisal spektakularno reševanje hudo poškodovanega avstrijskega alpinista na Mt. Kenyi v Afriki leta 1970. Reševalna ekipa je prišla iz Avstrije z letalom, nadaljevali so s terenskimi vozili, zadnjih 40 kilometrov do gore pa so pešočili. Vmes je strmoglavil helikopter z neizkušenim pilotom, ki je poskušal pomagati. Čprav je reševanje trajalo približno teden dni, je ponesrečeni preživel.

Meni je organizator dodelil temo *Extreme rescue missions in the death zone*.¹ Z vidika himalajca, gorskega reševalca in urgentnega zdravnika, pa tudi ponesrečenca sem predstavil svoje videnje problematike in razvoja reševanja v najvišjih gorah. Prikazal sem tudi nekaj primerov zahtevnih visokogorskih reševanj, v katerih sem sodeloval, med drugim leta 1994 na Aconcagui, leta 1995 na Gašerbrumu I in leta 2002 na Piku Pobeda v gorovju Tien Šan.

Zaključni del kongresa je bila okrogla miza, na kateri smo sodelovali vsi našeti predavatelji, pridružila pa sta se nam še Reinhold Messner in dr. Fidel Elsensohn, trenutni predsednik IKAR MEDCOM. Razpravljali smo o različnih vidikih reševanja v visokogorju, predvsem pa o obeh alternativnih možnostih razvoja: "uvozu" visoko usposobljenih reševalnih ekip iz najrazvitejših alpskih držav oziroma usposabljanju domačinov. Strinjali smo se, da je dolgoročno najboljša rešitev čim hitreje in čim boljše usposabljanje domačinov, seveda ob tehnološki, finančni in strokovni podpori razvitih držav oziroma njihovih gorskoreševalnih organizacij.

Na tem področju je bilo doslej storjenih nekaj pomembnih korakov. Leta 2009 je IKAR MEDCOM organiziral in izpeljal prvi tečaj gorskega reševanja in urgentne medicine za nepalske zdravnike in reševalce, lani pa je moštvo Air Zermatta s svojim delom in usposabljanjem nepalskih posadk doseglo pomemben napredek v razvoju helikopterskega reševanja v Himalaji. Žal je le dan po zaključku kongresa, na katerem smo izpostavili tudi veliko tveganost helikopterskega reševanja na velikih višinah, med reševalno akcijo na Ama Dablamu strmoglavil reševalni helikopter družbe Fish Tail. Smrtno sta se ponesrečila pilot in tehnik, ki sta veljala za najboljše usposobljena nepalska letalska reševalca. ○

¹ Ekstremna reševanja v coni smrti.

NOVICE IZ VERTIKALE

Prvi vzponi v zimski sezoni 2010

Bojan Hribernik (AO Kranj) in Rok Benkovič (AO Domžale) sta v severni steni Storžiča preplezala **Črni graben**, a razmere niso bile sanjske. Spodnji skok je bil kopen, do bivaka trd sneg, naprej pa veliko nepredelanega snega, tako da se je bilo treba pošteno potruditi.

Marko Mavhar (AO Grmada Celje) je plezal v **Dopoldanski grapi** (55°, 200 m) v Mrzli gori in sporočil, da je smer v odličnem stanju.

Slapovi

V zadnjih novembrskih dneh je bilo zaslediti novice o prvem letošnjem vzponu v slapu. Anže Šavs in Tine Kovač (oba AO Kranj) sta preplezala **Sinji slap** pod Češko kočo. Dejala sta, da so bile razmere zgodnje zimske z malo ledu. Ne samo da je omenjeni slap eden prvih preplezanih pri nas (1979), gre tudi za slap z najdaljšo plezljivostjo. Vzponi v novembru so nekaj povsem normalnega, plezati pa se ga včasih da še v prvih aprilskih dneh.

Tudi v velikih stenah

Prva novica o vzponu v **Grintovčevem stebru**, ki ga je sam opravil Anže Šavs, je dobro vznemirila vse. Po začetni evforiji in bezljanju po dolinah se je izkazalo, da se je tresla gora, rodila pa miš. Stene so zaenkrat povsem povprečno obdarjene z belim ledom, daleč manj kot lansko leto. Preplezani sta bili še dve veliki zimski klasiki nad Jezerskim. **Trojko** z dostopom po **Teranovi** sta v nedeljo, 12. decembra, preplezala Luka Lindič in Arne Jeglič. Razmere so bile dobre, varovala pa sta v treh raztežajih. Sestopila sta preko Mlinarskega sedla, kar je minilo tekoče po zaslugi trdega snega. V sosednji

smeri **Kemperle-Murovec** sta bila Luka Stražar in Nejc Marčič. Prav tako sta pohvalila razmere in dobro plezanje, sestopila pa sta v Kamniško Bistrico. V ponedeljek, 13. decembra, so smer ponovili še Boris Lorenčič, Mitja Šorn in Matjaž Dušič.

Pristno veselje nad lepim dnevom v odmaknjenih gorah je velo tudi iz ust Matjaža Jerana, ki je skupaj s Tinetom Cudrom v ponedeljek preplezal **Centralno grapo** v Rombonu, visoko celih 1100 metrov. Spodnji del grape sta nekajkrat obvozila po gozdu, a vse v odličnih razmerah. V zgornjem, najtežjem delu sta se varovala tri raztežaje. Po zaslugi Tineta, ki je odličen poznavalec tamkajšnjih gora, sta sestopila v Kluzi in ne v Bovec, kakor veli vodnik. Grapo je dan pred njima že preplezal Dejan Koren s soplezalcem.

Nova grapa

12. decembra je bila preplezana grapa, ki govori, da je še danes možno preplezati nove, pomembne zimske smeri z zmernimi težavami. Jože in Marko Makuc (AO Cerklno) sta preplezala novo grapo v JV steni Srebrnjaka. Poimenovala sta jo **Skrita grapa** (do 50°, 800 m), morda je prav to razlog za dosedanjo nedotaknjenost. Smer pripelje naravnost na vrh Srebrnjaka. Sama grapa ni težka, celotna tura pa dokaj zahtevna, predvsem zaradi kompleksnega sestopa. Dostop vodi po stari italijanski cesti, ki vodi na Staro Utro, do 20. serpentine (1300 m), od tam pa po zarasli cesti vodoravno v grapo. Prva plezalca sta sestopila po grebenu proti Ribežnom, dokler greben strmo ne pade proti Ribežnom. Od tam sta se z dvema spustoma ob vrvi spustila skozi strmo grapo – kamin na nižja pobočja Ribežnov in nato po strmih pobočjih proti vstopu v grapo (spodaj je potre-

ben še en spust ob vrvi v strmih rušnatih pobočjih).

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič.

NOVICE IZ TUJINE

Solo v Patagoniji

Ameriški alpinist Colin Haley je že na začetku patagonske sezone opravil odličen vzpon. Samo v nekaj urah je sam preplezal smer Exocet (WI 5, 5.9, 500 m) v Cerro Standhardt. Vstopil je ob štirih zjutraj, hitro preplezal začetne snežno-ledne rampe in dosegel kamine, ki delijo strmo vršno steno. Prva ledna raztežaja v kaminu je preplezal brez samovarovanja, ki pa ga je uporabil za celotni tretji in del četrtega raztežaja (WI 4 in 5). Varoval se je tudi v kočljivih kombiniranih ploščah pred vršno gobo, ki jo je zmozel hitro in po dvanajstih urah (točno ob četrti uri popoldne) je Colin stal na vrhu Cerro Standhardt in tako opravil ne samo prvo solo ponovitev te smeri, ampak tudi prvi solo vzpon na to goro sploh. Takoj je začel s sestopom in dosegel vznožje stene, ko se je zmračilo in že začelo deževati ter snežiti. Tako je odlično izkoristil dnevno izboljšanje vremena. Colin Haley je smer dobro poznal že izpred nekaj let, ko jima je z Rolandom Garibottijem uspelo prečiti vse tri "Cerre" – torej Standhardt, Egger in Torre –, v okviru česar sta preplezala tudi smer Exocet. Podnjo so se sicer leta 1988 podpisali legendarni ameriški plezalci Jim Bridwell, Greg Smith in Jay Smith. Šest let kasneje je solo vzpon po njej skoraj uspel Avstrijcu Tommyju Bonapaceju, ki pa ga je slabo vreme ustavilo samo tri lažje raztežaje pod vrhom.

Na Kitajskem

Ameriško-škotski dvojec Kyle Dempster in Bruce Normand je na Kitajskem opravil dva odlična vzpona. Najprej je lanskim nagrajencema z zlatim cepinom v samo enem dnevno uspelo preplezati zahodno steno Mt. Grosvenorja (6376 m) v najbolj direktni liniji, ki si jo je mogoče predstavljati. To smer je že pred leti skušal preplezati Anglež Mick Fowler s soplezalcem, a so ju zaustavile slabe razmere. Dempster in Normand sta plezala precej kasneje v jesenski sezoni in po svojem mnenju prav zato naletela na veliko boljše razmere, ki so jima omogočile hiter in uspešen vzpon.

Skrita grapa v JV steni Srebrnjaka FOTO: JOŽE MAKUC